

OmaDigi - Osaamisen mahdollistaminen digitaalisissa hyvinvointipalveluissa

Outi Tieranta, TtM, Lehtori, Tulevaisuuden terveysterveyst, Lapin ammattikorkeakoulu

asiasanat: digitalisaatio, sosiaali- ja terveysala

OmaDigi

LAPIN AMK
Lapland University of Applied Sciences

 Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

”Mikään muu ei ole niin pysyvää kuin muutos”-lause on aina ajankohtainen niin työssä kuin arjessa. Tämän tekstin kirjoitushetkellä elämme koronavirus COVID-19-aikaa, jolloin suuri osa organisaatioista on valmiuslain myötä sulkenut ovensa, ihmisten liikkumista on rajoitettu sekä useiden työ tai opiskelu on siirtynyt tehtäväksi kotoa etänä. Torsti Hyyryläinen (2020) kirjoittaa blogitekstissä ”Koronavirus on käännekohta digitalisaation aikaan” seuraavasti: ”Kriisi on käännekohta, jonka seurauksena globalisaatiosta jää jäljelle se ydin, jota ilman uusikaan maailma ei voi toimia: kykymme viestiä ja toimia yhteistyössä yhteisien päämäärien suuntaisesti. Tulevaisuudessa siihen liittyy yhä tiiviimmin tietoa ja dataa kantavat teknologiat,

verkot ja alustat. Seuraava yhteistoiminnallinen ponnistuksemme tuleekin 2020-luvulla kohdistumaan digitalisaation ajan arjen muutoksiin.” Tähän ei voi muuta kuin yhtyä ja huomata kuinka useat ovat yhteisesti ottaneet digitaidot ja -laitteet haltuun hyvinkin nopealla aikataululla siellä, missä niille on ollut välttämätön tarve. OmaDigi-hankkeen projektipäällikkönä ja hoitotyön lehtorina voi todeta, että olemme Lapin amkissa olleet jo suurelta osin valmiina sekä ajan hermolla digitalisaatioon.

Digitalisaatio haastaa sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten osaamista

Digitalisaatio on ollut Suomessa useamman vuoden ajan hallitusohjelmissa läpileikkaavana teemana. Tämän vuoden helmikuussa valtionvarainministeriö on asettanut Digitalisaation edistämisen ohjelman, jolla tavoitellaan julkisten palveluiden saatavuuden digitaalisesti vuoteen 2023 mennessä (Valtiovarainministeriö, 2020). Tämä edellyttää myös sosiaali- ja terveydenhuollon toimintojen tarkastelua uudelleen digitalisaation näkökulmasta. Sosiaali- ja terveysalalla on paljon sellaista työtä ja toimintoja, joita ei voi digitalisoida tai tuottaa digitaalisesti. Nyt, monien alojen siirtyessä etätöihin, olisi hyvä pohtia mitkä ovat ne osa-alueet, jotka terveydenhuollossa voitaisiin toteuttaa digitaalisesti muun muassa etähoitoa tai robotiikkaa hyödyntäen. Töiden uudelleen organisointi voisi mahdollistaa resurssien keskittämistä niin, että kaikille voitaisiin turvata riittävä tarpeen vaatima hoito.

Sosiaali- ja terveysministeriön (2016) mukaan digitalisaatiossa on oleellista toimintatapojen uudistaminen, palveluiden sähköistäminen sekä sisäisten prosessien digitalisointi. Digitalisaatio liittyy niin tietoteknisiin ratkaisuihin (ICT-ratkaisut) kuin sähköisiin palveluihin ja välineisiin. Digitalisaation yhtenä tavoitteena on tietojärjestelmien ja uusien sähköisten palveluiden toimiminen sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten mahdollisimman hyvänä tukena heidän työssään (Hyppönen & Ilmarinen 2016). Digitaaliset ratkaisut mahdollistavat terveydenhuollon ammattilaisille nopean ja ajantasaisen asiakkaan hyvinvointiin liittyvien tietojen hyödyntämisen kaikissa asiakkaalle palveluja antavissa organisaatioissa (Sosiaali- ja terveysministeriö 2016).

Digitalisaation käyttöönotto terveydenhuoltoalalla aiheuttaa muutoksia toimintatavoissa, jotka voidaan kokea haastavina ja vaikeasti hallittavina. Onnistunut muutos edellyttää selkeitä tavoitteita, asiakkaiden ja työntekijöiden mukaan ottamista suunnitteluun sekä hyvin johdettuja muutosprosesseja ja toimenpiteitä. (Konttila ym. 2018, Saario 2019.) Keskeiseksi muutoksen konkreettiseksi tekijäksi nousee kirjallisuuden pohjalta sosiaalisen ympäristön huomioiminen työpaikalla. Positiivinen asenne digitalisaatioon esimiesten ja kollegoiden osalta auttaa

sopeutumisessa uusiin muutoksiin sekä teknologian haltuunottoon. Muutoksessa tulee huomioida myös osaamisen tarpeen yksilöllisyys. (Konttila ym. 2018.) Backman ja Partanen (2018) selvittivät Helsingin terveystieteiden henkilöstön digitaalisen osaamisen ja positiivisen asennoituminen nousi yhdeksi keskeisimmäksi digitaalisuuden lisäämisen tekijäksi. Soveltuvimmiksi tavoiksi digitaalisten sovelluksien ja laitteiden oppimiseen ja käyttöönottoon koettiin lyhyet koulutustilaisuudet sekä demoversioiden avulla oppiminen. Näissä tuloksissa koulutuksien onnistumisissa korostui yksilöllisen tarpeen huomioiminen, koska aiempi osaaminen digitalisuudesta oli hyvin kirjavaa. (Backman & Partanen, 2018.)

OmaDigi-hanke mahdollistamassa osaamisen kehittämistä

Osaamisen mahdollistaminen digitaalisissa hyvinvointipalveluissa (OmaDigi) -hanke on ESR-rahoitteinen hanke, jota rahoittaa Pohjois-Pohjanmaan elykeskus sekä Lapin ammattikorkeakoulu. OmaDigi-hankkeen taustalla on ollut useita ESR-rahoitteisia hankkeita, joista erityisesti nousee esille HYTekla-hanke (vuosina 2012-2014). HYTekla -Hyvinvointiteknologian tuki saumattomissa asiakaslähtöisissä hoito-, kuntoutus- ja palveluketjuissa hankkeessa kehitettiin kokonaiskuva hyvinvointiteknologian hyödyntämisestä sote-palveluissa. Hankkeen kehittämisehdotuksena ja hyvinvointiteknologian hyödyntämisen mahdollistajana nousi esille henkilökunnan osaamisen kehittäminen ja vahvistaminen tietotekniikan ja tietojärjestelmien käytössä. (Oikarinen, 2015, Poikela, 2015.) HYTeklan päättymisen jälkeen digitaalisuus terveysalalla on lisääntynyt sähköisten palveluiden myötä, joten osaamisen sisällöt ovat myös lisääntyneet. Digitalisaation jalkauttamiseen on laadittu useita strategioita ja suosituksia sekä toteutettu useita projekteja.

Näistä yksi on Sairaanhoidajaliiton laatima sähköisten terveyspalvelujen strategian vuosille 2015-2020. Strategiassa kuvataan hoitotyön luonteen ja sairaanhoitajan työympäristön muuttumista eri näkökulmista ja niiden pohjalta on tuotettu kuuden eri osa-alueen sisällöt sähköisten palveluiden käyttöönottoon. Nämä ovat seuraavat:

1. Teknologia asiakkaan osallisuutta tukemassa
2. Sähköiset palvelut ovat osa sairaanhoitajan työtä
3. Eettiset toimintamallit sähköisissä terveyspalveluissa
4. Sähköiset terveyspalvelut ja osaaminen
5. Sähköisten terveyspalveluiden johtaminen
6. Terveyspalveluiden digitalisaation tutkiminen ja kehittäminen.

Strategiassa esitetään jokaiseen kohtaan tavoitteet sekä keinot, joilla niitä voidaan saavuttaa. (Ahonen ym. 2015.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) on julkaissut suositukset terveydenhuollon digitalisaation hallintaan. Suosituksissa esitetään keinoja organisaatioiden mahdollisuuteen saada digitalisaatiosta parhaat hyödyt irti. Lisäksi suosituksissa esitetään, miten johto voi auttaa henkilöstöä uusien järjestelmien käytössä. Suosituksissa organisaatioille on kolme keskeistä teemaa. Nämä ovat tietojärjestelmien helppokäyttöisyys, ammattilaisten koulutuksen järjestäminen sekä tietojärjestelmien käyttöön liittyvän tuen saanti. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2019.)

OmaDigi-hankkeen tavoitteena on vastata näihin strategioihin ja suosituksiin kehittämällä hyvinvointialan digitaalisten palveluiden ja välineiden käyttöön liittyvää hoitotyön ammattilaisten digiosaamista sekä digitalisaation käyttöönottoon liittyvää koulutusta. Hankkeessa on neljä toimenpidekokonaisuutta. Ensimmäisenä toimenpiteenä kartoitetaan benchmarkkauksen avulla tämän hetken digiosaamiseen liittyvää terveydenhuoltoalan koulutusta sekä sisältöjä. Lisäksi kartoitetaan hoitotyön ammattilaisten koulutustarpeita sekä selvitetään tulevaisuuden digitaalisia ratkaisuja. Tuloksien avulla voidaan ennakoida sekä kartoittaa osaamisen ja koulutuksen tarvetta.

Terveydenhuollon ammattilaisten digiosaamista ei voi kehittää ilman konkreettista toimintaa, joten se on liitettävä tiiviisti aitoihin tai sitä jäljitteleviin asiakastilanteisiin. Näin ollen toisenä toimenpiteenä on benchmarkingselvityksen avulla nousseiden hyvien käytänteiden ja osaamisen tarpeiden pohjalta koulutuspilottien toteuttaminen. Pilottikoulutuksiin on valittu terveysalan ammattilaisia erilaisista työympäristöistä, jotta saadaan monipuolisesti esille terveydenhuollon ammattilaisten digiosaamisen tarve. Koulutuksissa on käytetty monipuolisia menetelmiä ja huomioitu kohderyhmien tarpeet. Koulutuksissa on hyödynnetty SotePeda24/7 hankkeen tuottamia digiosaamisen sisältäjä ja koulutusmalleja. Koulutukset on aloitettu syksyllä 2019 ja ne jatkuvat vuoden 2020 aikana.

Kolmas toimenpide on pilottikoulutuksien jälkeen koulutukseen osallistuneille toteutettavat intensiiviset osallistavat arviointityöpajat. Näiden tarkoituksena on koota koulutuksista hyvät käytänteet niin menetelmällisesti kuin sisällöllisesti, joista muodostetaan terveysalan ammattilaisten digiosaamisen kehittämisen hyvät käytänteet. Arviointityöpajat käynnistyvät syksyllä 2020. Neljäs toimenpide keskittyy hankkeen näkyvyyteen sekä tuloksien esittämiseen.

OmaDigi-hankkeen toiminta-aika on 1.3.2019-20.11.2021, joten tuloksista tullaan tiedottamaan monin tavoin vuoden 2021 aikana.

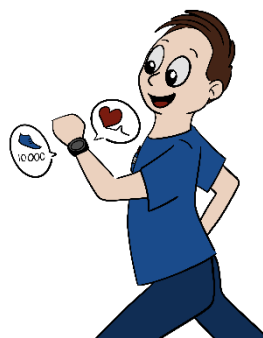
Hankkeen yhteistyökumppaneina ovat Rovaniemen kaupunki (kotihoito ja avovastaanotto), Hyvinvointiosuuskunta Gerbera, Toivola-Luotolan Setlementti ry, Lappia ja Länsi-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin alueellinen apuvälineyksikkö. Yhteistyökumppanit ovat osallistuneet osaamisen kartoituksiin ja niiden pohjalta on toteutettu heille tarvelähtöisiä koulutuksia.

Niin ikävä asia kuin Koronavirusepidemia onkin, on se aloittanut uuden aikakauden digitaalisuuden vahvistamiselle jatkossa myös terveydenhuoltoon. Pyrimme OmaDigi-hankkeella tukemaan tätä digitalisaation vahvistumista Lapin alueella yhteistyössä terveystalorakenteiden kanssa.

OmaDigi-projektin työryhmä:

Helena Kari helena.kari@lapinamk.fi
Outi Mikkola outi.mikkola@lapinamk.fi
Sirpa Orajarvi sirpa.orajarvi@lapinamk.fi
Marko Vatanen marko.vatanen@lapinamk.fi
Outi Tieranta outi.tieranta@lapinamk.fi

OmaDigi-hankkeen kuvitus: Jenna Hepoaho

Lähteet

Ahonen, O., Kouri, P. Liljamo, P., Granqvist, H., Junttila, K., Kinnunen, U.M., Kuurne, S. Numminen, J. Salanterä, S & Saranto, K. 2015. Sairaanhoitajaliiton sähköisten terveyspalveluiden strategia vuosille 2015-2020. Sairaanhoitajaliiton raportti. Viitattu 24.3.2020.

Osoitteessa: https://sairaanhoitajat.fi/wp-content/uploads/2019/10/SA%CC%88HKO%CC%88ISET_TERVPALV_STRATEGIA.pdf

Backman L. & Partanen, A. 2018. Digitaalinen osaaminen terveydenhuollossa - Selvitys Helsingin terveystalorakenteiden henkilöstön terveydenhuollon digitaalisesta osaamisesta ja koulutustarpeista. Opinnäytetyö (YAMK). Lahden ammattikorkeakoulu. Viitattu 24.3.2020.

Osoitteessa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/153472/Backman_Laura_Partanen_Aleksi.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Hyppönen, H. & Ilmarinen, K. 2016. Sosiaali- ja terveydenhuollon digitalisaatio. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 27.3.2020. Osoitteessa:

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131301/URN_ISBN_978-952-302-7398.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Hyyryläinen, T: 2020. Koronavirus on käännekohta digitalisaation aikaan. Viitattu 27.3.2020. Osoitteessa: <https://blogs.helsinki.fi/hy-ruralia/2020/03/20/koronavirus-on-kaannekohta-digitaalisaation-aikaan/>

Konttila, J., Siira, H, Kyngäs, H., Lahtinen, M., Elo, S., Kääriäinen, M., Kaakinen, P., Oikarinen, A., Yamakawa, M., Fukui, S., Utsumi, M., Higami, Y., Higuchi, A. & Mikkonen, K. 2018. Healthcare professionals' competence in digitalisation: A systematic review. Journal of Clinical Nursing. 1-17.

Oikarinen, K. 2015. Hyvinvointiteknologia saumattomissa palveluketjuissa. Teoksessa: Poikela, P. & Turpeenniemi, S. (toim.) 2015. Etäisyys ei ole este terveydelle. Hyvinvointiteknologia helpottaa. Lapin ammattikorkeakoulu.

Poikela, P. 2015. HYTekla-hanke pähkinänkuoressa. Teoksessa: Poikela, P. & Turpeenniemi, S. (toim.) 2015. Etäisyys ei ole este terveydelle. Hyvinvointiteknologia helpottaa. Lapin ammattikorkeakoulu.

Saario, M. 2019. Digitalisaatio sallii asioiden tekemisen uudella tavalla – Onnistunut muutos rakentuu alan asiantuntemuksesta. Viitattu 25.3.2020. Osoitteessa: https://stm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/digitalisaatio-sallii-asioiden-tekemisen-uudella-tavalla-onnistunut-muutos-rakentuu-alan-asiantuntemuksesta

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2016. Digitalisaatio terveyden ja hyvinvoinnin tukena. Sosiaali- ja terveysministeriön digitalisaatiolinjaukset 2025. Viitattu 25.3.2020. Osoitteessa: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75526/JUL2016-5-hallinnonalan-digitalisaation-linjaukset-2025.pdf>

Sotepeda24/7 2018-2020. Viitattu 6.10.2019. Osoitteessa: <http://sotepeda247.fi/hanke/>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2019. Suositukset organisaatioille digitalisaation hallintaan Viitattu 25.3.2020. Osoitteessa: <https://thl.fi/fi/web/tiedonhallinta-sosiaali-ja-terveysalalla/mita-tiedonhallinta-on-/sote-digitalisaation-seuranta/suosituksset-organisaatioille-digitalisaation-hallintaan>

Valtiovarainministeriö. 2020. Digitalisaation edistämisen ohjelma. Viitattu 27.3.2020. Osoitteessa: <https://vm.fi/digitalisaatio>